

Buitenschoolse hulp: een zorg? Onderzoekers aan het woord

Veerle Germeijs

De school overlegt met buitenschoolse hulp vaak zonder ouders. (foto: Alejandro Escamilla)

'Ouders doen steeds meer beroep op buitenschoolse hulp voor hun kinderen', kopten verschillende kranten in november 2015. Aanleiding hiervoor was de vrijgave van de resultaten van het onderzoek over 'Buitenschoolse hulpverlening en zorg op school: samenhang, afstemming en verklarende factoren'. Caleidoscoop vatte enkele opvallende resultaten van het onderzoek samen, sprak met de promotoren (Karine Verschueren, Elke Struyf, Lucia De Haene) en een onderzoeksmedewerker (Noortje Vervoort) en ontdekte dat er buiten die ene kop natuurlijk nog veel andere interessante dingen te vertellen zijn over dit onderzoek.

ONDERZOEK NAAR BUITENSCHOOLSE HULP EN ZORG OP SCHOOL: WAT EN HOE?

Het onderzoek naar buitenschoolse hulp en zorg op school is een OBPWO (onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek). Deze onderzoeken zijn bedoeld voor de voorbereiding, uitvoering, evaluatie en bijsturing van het onderwijsbeleid en de onderwijspraktijk (zie www.ond.vlaanderen.be/OBPWO).

Doel van het onderzoek: zicht krijgen op de vraag naar buitenschoolse hulp, de wenselijkheid ervan en verklaringen voor het gebruik ervan.

Methode: het onderzoek bestaat uit een kwantitatief en kwalitatief deel.

- **Kwantitatief:** populatiegegevens over logopedische hulp (RIZIV), registraties door CLB's (LARS) en gegevens uit vragenlijstonderzoek bij een representatieve groep van ouders (n = 3302), zorgverantwoordelijken (n = 119) en CLB-medewerkers (n = 112) uit 164 scholen voor basis- en secundair onderwijs.
- **Kwalitatief:** gegevens uit focusgroepgesprekken met zorgverantwoordelijken, leerkrachten en CLB-medewerkers uit basis- en secundair onderwijs, focusgroepgesprekken met ouders van kinderen in het basis- of secundair onderwijs die al dan niet buitenschoolse hulp hadden ingeschakeld, een focusgroepgesprek met externe hulpverleners, CLB-medewerkers en zorgverantwoordelijken, focusgroepgesprekken met kansarme ouders die al dan niet een migratieachtergrond hebben.

Definitie 'buitenschoolse hulp'

In het onderzoek betekent 'buitenschoolse hulp' hulp die aangeboden is door een dienst, organisatie of persoon die niet verbonden is aan de school. De hulp kan gericht zijn op het leren of het welzijn van het kind en kan ook bedoeld zijn om het probleem van het kind in kaart te brengen (bv. diagnosestelling).

De hulp kan betalend of gratis zijn. Hulp waarvoor ouders betalen, ziet men als buitenschoolse hulp, ook al wordt die op school (bv. door leerkracht of logopedist) gegeven. De volgende schoolexterne hulp ziet men niet als buitenschoolse hulp: hulp aangeboden door CLB, buitengewoon onderwijs (bv. GON-begeleiding), een stagiaire of een project van lerarenopleiding, vrijwilliger, familielid of kennis via bijles.

Samengevat: opvallende onderzoeksresultaten

Omvang van buitenschoolse hulp

- Naar schatting 1 op 6 leerlingen maakt gebruik van buitenschoolse hulp in de loop van een schooljaar. Over twee schooljaren heen gebruikt 1 op 4 leerlingen buitenschoolse hulp.
- Het gebruik van buitenschoolse hulp over de tijd heen stijgt. Bijvoorbeeld, het gebruik van en de uitgaven aan logopedische hulp namen de afgelopen 15 jaar toe met 65%.

Aard van buitenschoolse hulp

- In ongeveer 75% van de gevallen waar ouders buitenschoolse hulp inschakelen, gebeurt dit omwille van schoolgerelateerde problemen. De problemen waarvoor ouders buitenschoolse hulp inschakelen zijn leerproblemen (12,3% lezen, 11,9% rekenen, 11,2% spellen), problemen met taalontwikkeling of spreken (12,4%), problemen met leerhouding (10,3%), problemen met sociale en emotionele ontwikkeling op school (8,9%), problemen met een vak (7,4%). In mindere mate worden gedragsproblemen (7,7%), problemen met motoriek (6,2%), problemen met de sociale en emotionele ontwikkeling buiten de school (4%), problemen in het gezin (2,7%), problemen door hoge (2,4%) of lage (0,3%) begaafdheid en problemen met de Nederlandse taal (1,7%) genoemd als reden om buitenschoolse hulp in te schakelen.
- De meerderheid van de ouders (80%) schakelen buitenschoolse hulp in voor directe begeleiding van hun kind ('om begeleiding te krijgen voor mijn kind'). Diagnostiek ('om een probleem te onderzoeken') en indirecte begeleiding ('om raad te krijgen hoe ik mijn kind kan ondersteunen') worden door minder ouders (39% en 22%) als doel vermeld.
- Leerlingen in het basis- en secundair onderwijs schakelen andere vormen van buitenschoolse hulp in:
  - In het basisonderwijs gaan de hulpvragen vooral over lezen, rekenen, spellen en taal. Men doet daarvoor vooral een beroep op logopedisten: 50% van de hulpverleners wiens hulp men opzoekt zijn logopedisten.

- In het secundair onderwijs gaan de hulpvragen vooral over socio-emotionele ontwikkeling, problemen met een vak en de leerhouding. Ouders en leerlingen doen daarvoor in de eerste plaats beroep op psychologen, logopedisten en leerkrachten die tegen betaling ondersteuning geven.

- De meeste ouders die buitenschoolse hulp inschakelen (70%) doen beroep op hulp uit de privésector:

Wie beslist mee over het inschakelen van buitenschoolse hulp?

- Bijna de helft van de ouders geeft aan zélf te hebben beslist om hulp in te roepen van een buitenschoolse hulpverlener. De meeste ouders (96% in basis- en 79% in secundair onderwijs) geven wel aan dat de school hiervan op de hoogte werd gebracht.
- Voor ouders bij wie buitenschoolse hulp door anderen wordt aangeraden, spelen vooral de leerkrachten (32%) en het zorgteam op school (24%) een grote rol. Het CLB wordt door 21% van de ouders als doorverwijzer genoemd.
- Zowel CLB-medewerkers als zorgverantwoordelijken zien CLB als een draaischijf in de verwijzing naar buitenschoolse hulp. Ze verschillen van mening over de rol van het schoolpersoneel. De meeste CLB-medewerkers vinden dat schoolpersoneel geen doorverwijzing naar buitenschoolse hulp mag doen en

dat dit de verantwoordelijkheid van het CLB is. Zorgverantwoordelijken gaan hier minder mee akkoord. Zij geven vaker aan dat de verwijzing - afhankelijk van de problematiek en de ervaring/expertise van het zorgteam - hetzij door de CLB-medewerker (bv. psychosociale problemen) hetzij door de zorgverantwoordelijke (bv. leerproblemen) kan gebeuren.

- Slechts een op drie zorgverantwoordelijken meldt dat afspraken over wie voor welke problematiek doorverwijst opgenomen zijn in het beleidscontract of -plan tussen school en CLB.
- De belangrijkste redenen voor het inschakelen van of verwijzen naar buitenschoolse hulp zijn de specialisatie en intensiteit van deze hulp in vergelijking met de hulp op school of door CLB. Zowel de ouders als CLB-medewerkers en de focusgroepen geven dit aan.

Hoe verloopt de afstemming tussen ouders, school en buitenschoolse hulp?

- Zorgverantwoordelijken en CLB-medewerkers melden frequente informatie-uitwisseling tussen school, CLB en buitenschoolse hulp. Die vindt vaker plaats voor legerelateerde dan voor psychosociale problemen, en gaat vaker over de vorderingen dan over de aanpak (bv. afstemming qua methodiek).

Minder toegang tot buitenschoolse hulp voor kansarme leerling (foto: Melodi)

Het CLB heeft een relatief grotere rol bij het doorgeven van informatie aan de buitenschoolse hulp. De school wordt relatief meer betrokken bij de nabespreking van de buitenschoolse hulp en de opvolging daarvan.

- Ouders hebben geen duidelijk zicht op het overleg tussen school en buitenschoolse hulp. Meer dan de helft van de ouders geeft aan niet aanwezig te zijn bij overleg tussen school en buitenschoolse hulp (wanneer ze weten dat dergelijk overleg heeft plaatsgehadt).
- Zowel ouders als schoolpersoneelsleden vinden het essentieel dat er een goede afstemming is tussen buitenschoolse hulp en zorg op school. Op dit vlak is er nog ruimte voor verbetering.

Scholen verschillen in het gebruik van buitenschoolse hulp. Waarmee hangen die verschillen samen?

- De grootste verschillen tussen scholen in de mate waarin hun leerlingen buitenschoolse hulp gebruiken, zijn te verklaren door verschillen in onderwijsniveau: ouders doen meer beroep op buitenschoolse hulp in basisonderwijs dan in secundair onderwijs.
- De al of niet stedelijke context van de school verklaart een groot deel van de verschillen tussen scholen in het gebruik van buitenschoolse hulp. Leerlingen uit scholen in grootstedelijke context hebben 28% minder kans op BSH, met Brussel als uitschieter. Leerlingen uit

scholen in Brussel hebben 80% minder kans op buitenschoolse hulp dan leerlingen uit scholen buiten Brussel. Dit hangt wellicht samen met de problemen die er in Brussel zijn rond het opzetten van een hulpverleningsnetwerk.

- Verschillen tussen scholen in de mate waarin buitenschoolse hulp wordt gebruikt, zijn niet consistent te verklaren door verschillen tussen scholen in de mate waarin ze zorg uitbouwen (nl. een geïntegreerd zorgbeleid (zie box 1), werken volgens het zorgcontinuüm) en/of samenwerken met het CLB.
- Scholen basisonderwijs die een meer geïntegreerd zorgbeleid voeren, lopen een ander proces om tot de doorverwijzing naar buitenschoolse hulp te komen: men schakelt daar buitenschoolse hulp pas in nadat de vorige stappen in het zorgcontinuüm (fase 0 en 1) doorlopen zijn.

Leerlingen en ouders verschillen in het gebruik van buitenschoolse hulp. Waarmee hangen die verschillen samen?

- Leerlingen met lagere socio-economische status (SES) en leerlingen met een migratieachtergrond maken minder gebruik van buitenschoolse hulp uit de privésector. De toegang tot gesubsidieerde buitenschoolse hulp ligt ondanks de lage tarieven niet hoger bij deze leerlingen dan bij leerlingen met een hogere SES en/of zonder migratieachtergrond.
- De migratieachtergrond van het gezin heeft een effect op het gebruik van buitenschoolse hulp, bovenop het effect van SES van het gezin.
- Als verklaring voor de verminderde toegang van leerlingen met een lagere socio-economische status en leerlingen met een migratieachtergrond verwijzen focusgroepen onder meer naar de (hoge) kostprijs, de moeilijke praktische organisatie, de verminderde toegang tot info over buitenschoolse hulp, wantrouwen en culturele verschillen.
- Buitenschoolse hulp kan dus optreden als een mechanisme dat ongelijke onderwijskansen versterkt.

In gesprek over buitenschoolse hulp

Buitenschoolse hulp, een evidentie?

Caleidoscoop: *Buitenschoolse hulp lijkt een evidentie te zijn. Hoe gaan we daarmee om? Moeten we er ons bij neerleggen dat kinderen meer en meer buitenschoolse hulp nodig hebben?*

Karine: Buitenschoolse hulp lijkt inderdaad steeds meer een gangbaar onderdeel van het schools traject van kinderen. De prestatiedruk die kinderen en ouders ervaren kan hier een rol spelen. Maar we kunnen het niet gewoonweg afdoen als een maatschappelijke tendens die ervoor zorgt dat ouders te ver gaan in het zoeken van hulp.

De cijfers over buitenschoolse hulp geven aan dat een grote nood wordt ervaren aan extra ondersteuning en dat men binnen de schoolse context blijkbaar niet voldoende tegemoet komt aan de nood die ouders ervaren of niet op een gepaste wijze met ouders over hun bekommernissen communiceert. Daar moeten we als school en CLB iets aan proberen doen. Je kan het individuele ouders niet kwalijk nemen dat ze er alles aan doen om hun kind te helpen. Maar het roept wel vragen op maatschappelijk vlak op.

‘Ons onderzoek toont dat men binnen de schoolse context niet voldoende tegemoet komt aan de nood van ouders of niet op gepaste wijze met ouders over hun bekommernissen communiceert.’

(Karine Verschueren, KU Leuven, promotor-coördinator van het onderzoek)

Lucia: Uit ons onderzoek blijkt dat kansarme leerlingen en leerlingen met een migratieachtergrond minder toegang hebben tot buitenschoolse hulp. Voor hen is het des te belangrijker dat hulp geïntegreerd is binnen de schoolse context omdat het voor hen de meest toegankelijke hulp is. We zullen dus zeker voor deze kansengroepen alternatieven moeten bedenken, de zorgcapaciteit op school uitbreiden en niet zomaar vanzelfsprekend inzetten op buitenschoolse hulp.

“Kansarme leerlingen en leerlingen met een migratieachtergrond hebben minder toegang tot buitenschoolse hulp. Voor hen is het des te belangrijker dat hulp geïntegreerd is binnen de schoolse context, want dat is de meest toegankelijke hulp.”
(Lucia De Haene, KU Leuven, promotor van het onderzoek)

Elke: Er zijn al veel scholen die de reflex hebben om eerst te kijken wat ze zelf nog kunnen doen. Als nóg meer scholen die reflex zouden hebben, dan kunnen we de evolutie van het stijgend gebruik van buitenschoolse hulp wat afremmen. Bijvoorbeeld, in het secundair onderwijs doet men nu vaak beroep op leerkrachten die tegen betaling ondersteuning aanbieden voor bepaalde vakken. Het zou toch mooi zijn als scholen zelf remediëring kunnen bieden en leerkrachten in hun lessen aandacht geven aan hoe de vakinhouden te studeren, geïntegreerd in het curriculum?

Karine: We moeten daarbij niet enkel denken aan professionals maar ook aan de buurt, gepensioneerde leerkrachten, informele netwerken... Ook zij kunnen al heel veel doen. Ook niet-professionals kunnen kinderen ondersteunen bij het lezen of bij het maken van huiswerk. We zeggen dus niet ‘geef elke school een logopedist’, maar wel: ‘investeer in de verdere professionalisering van het schoolteam en in de uitbreiding van de zorgcapaciteit naar het informele netwerk’.

Ouders geruststellen en gedrag normaliseren

Lucia: Naast een uitbreiding van de zorgcapaciteit op school zelf, kan men inspelen op communicatie met ouders. Via gesprekken met ouders kan de school tegemoet komen aan de bekommernissen die ouders ervaren over hun kinderen. Een school kan via haar uitleg over het gedrag of de leervorderingen van leerlingen de ouders geruststellen, de ontwikkeling normaliseren en informeren over wat de school al doet. Op die manier komt de school al tegemoet aan veel van de bezorgdheden van de ouders en hoeft buitenschoolse hulp voor die ouders minder als een noodzaak beschouwd te worden.

Karine: Daarbij is het voor leerkrachten wel belangrijk dat ze zich ondersteund voelen door professionals vooraleer zij bij ouders een uitspraak doen of er al dan niet een probleem is bij een leerling. In de focusgroepgesprekken vertelden leerkrachten ons dat ze zelf erg bekommerd zijn om iets niet op te merken of om ouders onterecht niet door te verwijzen. Het is belangrijk dat leerkrachten die bekommernis kunnen delen met bijvoor-

beeld het CLB en kunnen overleggen (bv. ‘Moet ik mij zorgen maken of niet? Volgen we dat op?’).

Regionale verschillen in gebruik van buitenschoolse hulp

Caleidoscoop: *Uit het onderzoek blijkt dat er grote regionale verschillen zijn in het gebruik van buitenschoolse hulp. Jullie leggen een verband met het aanwezige aanbod buitenschoolse hulp: hoe meer aanbod in een bepaalde regio, hoe meer doorverwijzing naar buitenschoolse hulp. Wat betekent dit voor verwijzers naar die hulp, zoals CLB's?*

Noortje: Ons lijkt het eerst en vooral belangrijk dat er voldoende aanbod is in alle regio's, want dat is nu niet het geval. In Brussel is die problematiek het grootst: het aanbod aan Nederlandstalige buitenschoolse hulp voor leerlingen die in Nederlandstalige scholen zitten is beperkt en het Franstalige aanbod is onvoldoende gekend. Voor Nederlandstaligen in een Franstalige omgeving is het dus moeilijk om de juiste hulp te vinden.

Deze resultaten zetten hopelijk een denkproces in gang bij doorverwijzers naar buitenschoolse hulp: het kan zijn dat we te snel doorverwijzen omdat het aanbod er toch is of we verwijzen te weinig door omdat er heel weinig aanbod is.

Verklaring voor de stijging in buitenschoolse hulp

Caleidoscoop: *Sinds enkele jaren wordt er veel geïnvesteerd in differentiatie, flexibele leertrajecten, handelingsgericht werken enz. Hoe verklaar je dan dat ouders toch nog nood hebben aan buitenschoolse hulp?*

BOX 1. GEÏNTEGREERDE ZORG OP SCHOOL: WAT IS DAT?

‘Zorg in onderwijs’ betekende vroeger dat de leraar ad hoc enkele extra zorgtaken op zich nam of dat speciaal opgeleide zorgleraren of leerlingenbegeleiders zorg opnamen. Met ‘geïntegreerde zorg’ wil men aangeven dat - in tegenstelling tot vroeger - zorgverlening nu geïntegreerd is in het onderwijs.

Geïntegreerde zorg betekent dat alle leraren betrokken zijn in de zorg en dat zij die begeleiding integreren in hun aanpak in de klas. De begeleiding die leraren aanbieden is ingebed in een school met de volgende kenmerken: een duidelijke en gedragen zorgvisie, ondersteuning door de directie, ondersteunende structuren en procedures (bv. overlegstructuren), een goede schoolinterne samenwerking, een goede samenwerking met ouders, een goede samenwerking met externen (bv. CLB, pedagogische begeleidingsdiensten, buitengewoon onderwijs) en aandacht voor professionalisering van het schoolteam.

Uit onderzoek (Struyf, Verschueren, Verachtert, & Adriaensens, 2012) blijkt dat op scholen met een sterker geïntegreerd zorgbeleid 1) leraren, zorgverantwoordelijken en directies meer tevreden zijn, 2) leraren zich meer handelingsbekwaam voelen op vlak van zorg en 3) er een sterker beleidsvoerend vermogen aanwezig is.

Scholen verschillen in de mate waarin ze geïntegreerde zorg hebben uitgebouwd. Het boek Geïntegreerde zorg op school (Struyf, Adriaensens, & Verschueren, 2013) biedt inspiratie aan directies, zorgverantwoordelijken en schoolondersteuners bij het waarmaken van geïntegreerde zorg op school. Samen met deze publicatie verscheen ook een vragenlijst om het zorgbeleid op klas- en schoolniveau in kaart te brengen.

Meer lezen?

STRUYF, E., ADRIAENSSENS, S., & VERSCHUEREN, K. (2013). *Geïntegreerde zorg op school. Een inspiratieboek voor de praktijk*. Leuven/den Haag: Acco.

STRUYF, E., VERSCHUEREN, K., VERACHTERT, P., & ADRIAENSSENS, S. (2012). *Zorgbeleid in het gewoon basisonderwijs en secundair onderwijs in Vlaanderen: kenmerken, predictoren en samenhang met taakopvatting en handelingsbekwaamheid van leerkrachten*. Eindrapport OBPWO 09.05.

Karine: Dat is inderdaad wat vreemd, maar ik hoop dat deze cijfers toch aanzetten tot nadenken. Ik heb bijvoorbeeld de indruk dat school en CLB de laatste jaren heel veel energie geïnvesteerd hebben in de organisatie van zorg. Dat is belangrijk, maar dat is niet voldoende. Men moet ook voldoende aandacht besteden aan de concrete invulling of inhoud van zorg. Heeft men door te focussen op organisatie van zorg, de inhoud van de zorg niet wat verwaarloosd?

Ik denk bijvoorbeeld aan leerondersteuning rond studievaardigheden, studieplanning, motivatie, uitstelgedrag en faalangst. Daar is blijkbaar zeer veel behoefte aan. Vinden scholen en CLB's het als hun taak om daarover zelf begeleiding aan te bieden of vinden ze dat ze enkel de zorg voor die leerling moeten organiseren?

Kortdurende begeleiding van leerproblemen is volgens het BVR geen taak van CLB. Maar buiten CLB bestaat er nagenoeg geen andere gesubsidieerde instantie om met leerlingen en gezinnen te werken rond dergelijke leer- en studiegerelateerde problemen. Voor mij zou het CLB dus wel meer zorg en begeleiding mogen aanbieden bij deze problemen, complementair aan het aanbod op school.

- Beschouw buitenschoolse hulp niet als vanzelfsprekend, zeker bij kansarme leerlingen en leerlingen met migratieachtergrond.
- Bekijk wat je binnen de school al kan doen, breid de zorgcapaciteit binnen de school uit, bv. ook via niet-professionals.
- Communiceer met ouders over hun bekommernissen en maak zichtbaar wat je als school al doet in je zorgaanbod.
- Investeer niet enkel in de organisatie van zorg maar ook in de inhoud: bied ondersteuning bij leer- en studiegerelateerde problemen aan via school en CLB.

Plaats van buitenschoolse hulp in het zorgcontinuüm

Caleidoscoop: *In de geest van het zorgcontinuüm zal een verwijzing naar buitenschoolse hulp maar gebeuren wanneer de ondersteuningsmogelijkheden binnen de*

reguliere schoolwerking ten volle benut zijn en onvoldoende effectief blijken. Waarom pleiten jullie ervoor dat we best flexibeler omgegaan met het zorgcontinuüm!?

Noortje: Uit onze focusgroepgesprekken blijkt dat ondersteuning door schoolexterne diensten (CLB, buitenschoolse hulp) niet alleen zinvol is in de fase van de uitbreiding van zorg (fase 2), maar ook in de eerdere fasen van het zorgcontinuüm belangrijk kan zijn. Voor bepaalde problemen kunnen sommige fasen van het zorgcontinuüm versneld of parallel met volgende fasen doorlopen worden. Het kan bijvoorbeeld wenselijk zijn om onmiddellijk na het signaleren van het probleem of na het stellen van de hulpvraag de expertise van het CLB (in de

vorm van een HGD-traject, fase 2) en eventueel buitenschoolse hulp in te schakelen, parallel met en in afstemming met het zorgtraject op school (verhoogde zorg, fase 1). De juiste woorden zijn hier niet 'doorverwijzen', maar wel 'op elkaar afstemmen' en 'complementair werken'.

Of anders gezegd: een HGD-traject (fase 2) kan gelijktijdig met fase 1 (verhoogde zorg) van het zorgcontinuüm verlopen en men hoeft niet altijd op de 'uitkomst' van een onderzoek te wachten om extra zorg op school te verlenen. Bovendien kan een HGD-traject ook zo snel verlopen (bv. als er geen bijkomend onderzoek nodig is) dat men na een of twee overlegmomenten al buitenschoolse hulp kan adviseren.

Het komt er dus op aan om snel genoeg de afweging te maken of de school voorlopig alleen de zorg kan opnemen, dan wel of er parallel een HGD-traject wordt opgestart en eventueel buitenschoolse hulp wordt ingeschakeld.

Een CLB-medewerker die deelnam aan de focusgroepgesprekken drukte het zo uit: In sommige gevallen ben je genooddaakt om [buitenschoolse hulp in te schakelen]. Bijvoorbeeld een kind dat stottert: articulatie-training kan een school niet geven.

'Ga flexibel om met het zorgcontinuüm: voor bepaalde problemen kunnen sommige fasen van het zorgcontinuüm versneld of parallel met volgende fasen doorlopen worden.'

(Noortje Vervoort, KU Leuven, onderzoeksmedewerker)

In dat geval ga je veel sneller naar buitenschoolse hulp. Maar ik denk dat wij voor de rest ook altijd het principe hanteren om eerst zo veel mogelijk op school proberen op te vangen, natuurlijk altijd samen met de ouders. En als je hoort dat je niet verder raakt, dan zet je de stap naar buitenschoolse hulp.

De beslissing tot doorverwijzing naar buitenschoolse hulp hangt volgens schoolpersoneelsleden in de focusgroepgesprekken ook af van de vraag waar de betrokkenen (i.c. de zorgleerling, zijn/haar medeleerlingen en leerkrachten) zelf het meeste baat bij hebben, de vraag of de oorzaak zich binnen of buiten de school situeert, de ervaren hardnekkigheid van het probleem en de ingeschatte expertise die nodig is voor de ondersteuning van de leerling of de behandeling van het probleem. Al die factoren kunnen ervoor zorgen dat snel - na consultatie van het CLB en het opstarten van een HGD-traject - doorverwezen wordt naar buitenschoolse hulp, omdat de school, ongeacht de draagkracht, het niet raadzaam vindt om enkel schoolinterne ondersteuning te bieden in de vorm van preventieve basiszorg of verhoogde zorg.

Gepensioneerde leerkrachten kunnen zorgcapaciteit binnen de school vergroten (foto: Crissy Pauley)

Deze informatie uit de focusgroepgesprekken sluit aan bij het feit dat we in ons onderzoek geen verband vonden tussen de mate waarin scholen het zorgcontinuüm als denkkader en afsprakenmodel hanteren en de mate waarin buitenschoolse hulp wordt ingeschakeld: het lijken onafhankelijke processen die eerder los van elkaar of naast elkaar plaatsvinden.

Lucia: Dit duidt op het belang van het geïndividualiseerd nadenken over zorg op school: in bepaalde gevallen is een vroege inschakeling van buitenschoolse hulp heel nodig en relevant, in andere gevallen kan men gefaseerd en lineair werken volgens de stappen van het zorgcontinuüm.

Bij die afweging is het belangrijk om én ouders te betrekken én multidisciplinair te werken. De school kan aan ouders best snel uitleggen wat zij al doet, wat ze gaat uitproberen in de klas en hoe ze de effectiviteit van die hulp zal opvolgen. In het multidisciplinair werken heeft het CLB een meerwaarde om als professional en vanuit de expertise in HGD naar de ernst van de problematiek te kijken en een breed perspectief in te nemen, waardoor men bijvoorbeeld de afweging kan maken om buitenschoolse hulp al of niet in te schakelen.

Wie is draaischijf?

Caleidoscoop: Uit het onderzoek blijkt dat het CLB ervan uitgaat dat zij doorgaans verwijst naar buitenschoolse hulp, terwijl slechts 1/5 van de ouders aangaf dat buitenschoolse hulp aangeraden werd door het CLB. De school schat de draaischijffunctie van het CLB dan weer hoger in dan ouders. Hoe moeten we die verschillen in perceptie van de draaischijffunctie begrijpen?

Elke: Uit een vorig onderzoek rond zorg bleek dat CLB-medewerkers, directie en zorgverantwoordelijken elkaar heel sterk als partner zien. Voor ouders is het vooral belangrijk dat ze het gevoel hebben dat ze ergens terecht kunnen als het gaat over het schoolse leven van hun kind. Dat zal vaak de leerkracht zijn. Daar is niets mis mee, op voorwaarde dat die leerkracht voldoende afstemt met het zorgteam en met het CLB.

Als de school buitenschoolse hulp een goede aanvulling vindt op de zorg op school, moet er hierover met de ouders

'Ouders willen het gevoel hebben dat ze ergens terecht kunnen als het gaat over het schoolse leven van hun kind. Prima dat dit de klasleerkracht is, op voorwaarde dat die leerkracht voldoende afstemt met het zorgteam en met het CLB.'

(Elke Struyf, Universiteit Antwerpen, promotor van het onderzoek)

een gesprek worden aangegaan waarin ze kunnen meedenken en meebeslissen. Aan dat gesprek moet op zijn minst een multidisciplinair overleg voorafgaan, waarbij het CLB betrokken is. Hoe de communicatie hierover naar de ouders loopt, is een andere zaak. Het kan even goed de leerkracht zijn die dit communiceert aan de ouders. Wie op het overleg aanwezig is met de ouders hangt o.a. af van het voortraject, de complexiteit en de ernst van de problematiek, de aard van de buitenschoolse hulp die wordt voorgesteld. Dit wordt best in onderling overleg beslist.

Lucia: Zeker bij kansarme gezinnen en gezinnen met een migratieachtergrond is er op dat vlak nog veel werk aan de winkel: deze ouders ervaren school of CLB nog niet als een gesprekspartner. Uit onze focusgroepgesprekken blijkt dat deze ouders erg wantrouwig en angstig zijn voor buitenschoolse hulp. Ze vrezen dat hun kinderen geplaagd zullen worden, ze geloven niet dat bepaalde hulp gratis is... Persoonlijke contacten, verbindingsfiguren of organisaties die dichtbij de kansengroepen staan kunnen hier een belangrijke rol spelen om de juiste informatie over buitenschoolse hulp bekend te maken.

Meer lezen?

VERSCHUEREN, K., STRUYF, E., VERVOORT, E., BODVIN, K., & DE HAENE, L. (2016). *Buitenschoolse hulp en zorg op school: succes verzekerd?* Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

I N.v.d.r.: de idee om flexibel om te gaan met het zorgcontinuüm en het als een cyclisch geheel te beschouwen in plaats van een strikt lineair model, is ook weerspiegeld in de recente voorstelling van het zorgcontinuüm door Prodia. Prodia beeldt het zorgcontinuüm af als een driehoek met stippellijnen tussen de verschillende fasen (www.prodiagnostiek.be).